

Østersfiskeriet i Limfjorden.

Af M. Aaberg.

I.

Fjorden før Gennembrudet 1825.

Indtil Aaret 1825 kunde den Del af Limfjorden, der ligger Vest for Løgstør, som Cand. Jonas Collin i sin Tid paaviste, siges at bestaa af en Række større og mindre, indbyrdes forbundne Ferskvandssøer, der havde deres fælles Udløb i Kattegattet, gennem den lange, forholdsvis smalle Havarm, som strækker sig mellem Løgstør og Hals. Vandet havde paa længere Strækninger fra Udløbet en udpræget Brakvandskarakter. Den 3. Februar 1825 fandt imidlertid Gennembrudet Sted ved Agger, og fra den Tid skete der en fuldstændig Omvæltning i hele den vestlige Limfjords Fauna. Det skal dog tilføjes, at der ogsaa i tidligere Dage har fundet Gennembrud Sted af Limfjordstangen. Dette vides saaledes at være sket 1624, 1717 og 1720. Disse Gennembrud lukkede sig imidlertid af sig selv i Løbet af kort Tid, Naar dette ikke blev Tilfældet efter Gennembrudet i 1825 ligger det sikkert i, at Havet efterhaanden havde opslugt Landet paa dette Sted, saa Tangen var bleven stadig mindre modstandsdygtig¹). Hele Landsbyer var i Tidens Løb forsvundne, og Limfjordstangen havde efterhaanden mistet saa godt som hele sin Værdi som Landejendom. Tillige var Fiskeriet indenfor Tangen og i den tilgrænsende Del af Nissum Bredning i Tidernes Løb bleven forringet og tildels ødelagt ved Havets idelige Overskyllinger ikke alene derved, at Sandet, som Havet førte med sig, blev liggende som store Udgrunde tæt ind til Tangen og gjorde Fiskeriet paa saadanne Steder umuligt, men ogsaa ved, at Havet gjorde Fjordens Vande salte og dræbte eller fortrængte den daværende Fiskebestand til andre Dele af Fjorden, Aalene alene undtaget. Trods alt dette var Tilliden til Tangens Soliditet dog fremdeles saa stor, at der kort før 1825, da det store Gennembrud fandt Sted ved Agger, var paabegyndt en Udbedring af den over Tangen førende Landevej.

Østersen i Limfjorden opdages.

¹ I "Danmarks geologiske Undersøgelse", 11. Række Nr. 35, der handler om "Stenalderhavets Udbredelse i det nordlige Jylland" ved Axel Jensen, fremsættes der Oplysninger, som bekræfter denne Antagelse. Det hedder bl. a.:

"Kystlinjens Tilbagerykning har i det 19. Aarhundrede været stærkest paa den Del af Tangen, hvor Vesterhavet har brudt igennem; siden 1791 (Videnskabernes Selskabs Kort) har Tilbagerykningen udfør Thyborøn Kanal endog været mellem 1 og 2 km."

Forfatteren hævder imidlertid, at de i de sidste 100 Aar bestaaende Forhold, hvor der findes en bred dyb Kanal tværs gennem Tangen, maa fra et geologisk Synspunkt betragtes som usædvanlige og vil i Tidens Løb kun kunne opretholdes ved Kunst.

For Vestfjordens Fiskebestand blev Gennembrudet ved Agger en fuldstændig Katastrofe. Hele Bestanden af Ferskvands- og Brakvandsfisk uddøde forholdsvis hurtigt. Fjordbredderne laa dækkede med døde Fisk som Gedder, Helt, Aborrer o. s. v. i Hundreder af Læs. Tid efter anden indvandrede saa Saltvandsfisk i deres Sted.

Østers sporedes allerede først i Fyrreerne, og i 1850 blev Agent *Steenberg* i Nykøbing og Brolægger *Kristian Hede* i Lemvig ganske uafhængige af hverandre opmærksomme paa Sagen. Steenberg fik i Sallingsund paa Nordsiden af Salling opfisket en lille Fustage Østers, som han sendte til København. Kristian Hede fiskede med et af ham selv lavet Redskab, en Slags Rive, mindre Partier Østers, som han afsatte i Lemvig.

Østersregalet.

I 1851 blev der af Regeringen, som nu var bleven opmærksom paa Sagen, udstedt Forbud mod alt privat Østersfiskeri i Limfjorden. Dette Fiskeri har nemlig fra gammel Tid været betragtet som et Kronregale.

Den ældste Efterretning, vi har om Østersens Forekomst her til Lands, findes i det kgl. Arkivs jydsk Register Nr. 4, Fol. 178. Det er et aabent Brev fra Frederik den Anden, saalydende:

"Vi Frederik etc., gjøre Alle vitterligt, at, eftersom vi komme udi Forfaring, at ud mod Vestersøen udi Riberhuus Lehn skulle findes og være fangelige et Slags Fisk, kaldet Osterling, og efterdi vi selv have Lyst og Behag til samme Slags Fisk, og have derfor befalet os elskelige Albert Friis, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Riberhuus paa vore Vegne samme Slags Fisk at skulle lade fange og os tilskikke, og paa det derpaa ikke med Tiden skulde blive Mangel, da forbyde vi Alle, i hvo de helst ere eller være kunne og hver besønderligen, nogen Osterlinge der sammesteds at fange eller fange lade, uden aleneste den, som derpaa fanger paa vore Vegne Befaling af vor Leensmand paa forn. Riberhuus. Saasnart Nogen fordrister sig til herimod at gjøre, og det samme skjælligen overbevises kan, den da ikke vil stande derfor til Rette, og straffes som vedbør. Herefter Hver vil vide at rette, og for Skade at tage Vare.

Actum Skanderborg 4. Februar 1587.

De slesvigske Østersbanker var i det 17. Aarhundrede delte mellem Kongerne af Danmark og de holstenske Hertuger, hvilket Forhold baade før og senere gav Anledning til Strid. Ved Hertugdømmernes

Afstaelse til Prøjsen og Østrig i 1863 gik ogsaa Østersbankerne tabt. Disse Banker angives af *H. Krøyer* i Skriftet "De danske Østersbanker" udkommet 1837, i Aarene fra 1709-1771 at have givet et aarligt Udbytte af op til 4000 Tdr. Østers á 800 Stkr. Angivelsen støtter sig til Embedsmændenes Indberetninger. Krøyer siger, at "Bankernes Rigdom i den senere Tid saaledes har aftaget, at de, dersom de vedbliver at aftage i samme Forhold, snart aldeles vilde forsvinde". I 1830 afgav samtlige Banker kun 1950 voksne Østers.

*Havnefoged Kløvborg
Østersforpagter i Thisted*

Endvidere har man paa Jyllands Østkyst fra Skagen ned til Hirtsholmene de saakaldte fladstrandske Østersbanker, hvor Østersen ligger paa Dybvand. De har til Tider givet et Udbytte af over 200,000 Østers aarlig. For at skaffe sig nærmere Besked om Forholdene sendte Regeringen i 1851 Videnskabsmanden *H. Krøyer* op til Limfjorden, og kort efter, at den havde forbudt privat Østersfiskeri, bortforpagtedes i 1851 underhaanden Fiskeriet for 3 Aar til Agent *Steenberg* i Nykøbing, Kammerraad *Lykke* i Thisted og Justitsraad *Claudi* i Lemvig for i alt ca. 400 Rdl. aarlig. Forpagtningen blev i 1854 fornyet for 3 Aar, men ved Udløbet af den sidstnævnte Periode overtog *Steenberg* den alene for 4 Aar indtil 1861.

I dette Aar blev der afholdt Forpagtningsauktion for et Tidsrum af 10 Aar, men saaledes, at Fjorden deltes i 5 Afdelinger, hvilket kort i Forvejen var tilraadet af Professor, Etatsraad *D. F. Eschricht*, som for den danske Regerings Regning havde foretaget en Rejse til Frankrig, hvor han havde sat sig ind i den Fremgangsmaade, der i dette Land anvendtes med Hensyn til Østersavl i en aaben Havbugt, og som ligeledes havde foretaget en Undersøgelsesrejse til Limfjorden. Inddelingen var som følger:

1. Afdeling: Øst fra til Løgstør. Tilsløges Forp. *Brix*.

2. Afdeling: Livø Bredning: Agent *Steenberg*, Nykøbing.

3. Afdeling: Sallingsund og derfra videre til Struer: Samme.

4. Afdeling: Thisted Bredning tilligemed Strækningen vest om Mors til Oddesund: Havnefoged *Kløvborg* og Dampskibsekspeditor *Jørgensen*, begge af Thisted, samt Propr. *Schibbye*, Landlyst.

5. Afdeling: Nissum Bredning fra Oddesund Vest paa til Agger Kanal: Samme.

Professor *Eschricht* havde i sin Indberetning til Regeringen anslaaet hele Udbyttet af Østersfiskeriet i Limfjorden i 1860 til 150,000 Stkr. Fangsten blev betalt med 2 Rdl. pr. Hundrede. Hele Fiskeriet var paa Grundlag af denne Vurdering bleven udbudt i Forpagtning for ca. 900 Rdl. aarlig. I Henhold til Prof. E.s Raad og Anvisninger var der i Konditionerne givet Forpagterne Tilbud om Fordele ved Forpagtningens Udløb, hvis de i Forpagtningstiden havde truffet Foranstaltninger til Forbedring af Fiskeriet. Navnlig var paapeget det ønskelige i Anlæg af Østersparker og kunstige Østersbanker.

De nye Forpagtere havde de første Aar ikke noget særlig stort Udbytte, men senere steg det i hurtigt Tempo. Der fiskedes i 1867-68, 1868-69, 1869-70 og 1870-71 henholdsvis 1,7, 3,9, 4,6 og 5,3 Milj. Østers. Prisen var paa den Tid 2 Kr. 67 Øre (11 Mark) pr. 100, og man vil forstaa, at Forpagterne med den lave Afgift, der i det sidstnævnte Finansaar udgjorde alt i alt 885 Rdl., tjente gode Penge.

I den her nævnte Forpagtningstid, fra 1861 til 1871, var Fiskeriet imidlertid bleven drevet med en vis Varsomhed. I Konditionerne var det som omtalt

*Dampskibsekspeditor Jørgensen
Østersforpagter i Thisted*

bestemt, at hvis Forpagterne i deres Forpagtningstid havde truffet Foranstaltninger, som kunde antages at have bidraget til, at der opnaedes en højere Afgift for næste Forpagtningstid, skulde de have Halvdelen af, hvad Afgiften kom til at beløbe sig til mere end den, de selv havde givet, enten udbetalt kontant eller

fradraget i Afgiften, hvis de selv paany blev Forpagtere. I Henhold hertil var der efter Opgivelse af Forpagterne i den 10-aarige Periode af dem udsat 1½ Milj. Østers, som efter Datidens Priser skulde kunde have indbragt dem 16,000 Rdl. Store Strækninger, hvor Fiskeriet endnu var i sin Barndom, var bleven fredede Aar efter Aar, og Fiskerne havde meget bestemte Ordre til intet Steds at gaa Østersen for nær.

Imidlertid var man nu i vide Kredse bleven opmærksom paa det fordelagtige Foretagende, og "Det danske Fiskehandelsselskab", bag hvilket stod en tysk Forretningsmand, *Kuhnert*, gjorde sig i 1871, da Forpagtningen udløb, store Anstrængelser for at komme i Besiddelse af den. De hidtilværende Forpagtere bød nu 30,000 Rdl. i aarlig Afgift, men dette Bud blev ikke modtaget. Heller ikke hjalp det, at de tilbød at give Afkald paa den Godtgørelse, der formentlig tilkom dem for de Ofre, de havde bragt for at faa Østersbestanden forøget. Ministeriet overdrog sluttelig "Det danske Fiskehandelsselskab" (Forretningsfører *Kuhnert* og Driftsbestyrer *Paulsen*) Forpagtningen for 5 Aar mod en aarlig Afgift af 42,000 Rdl. Kandidat *Jonas Collin* blev samtidig antaget som Regeringens Konsulent ved Østersfiskeriet.

Der blev nu for Alvor taget fat paa Fiskeriet. Samtidig blev Prisen paa Østers sat stærkt i Vejret. I Løbet af 5 Aar skrabede de nye Forpagtere mellem 32 og 35 Milj. Østers, saa de Folk, der var finansielt interesserede i Foretagendet, tjente store Penge. De gamle Forpagtere fik derimod ingen Godtgørelse. De af dem trufne Forholdsregler, Udsættelse af Østers samt delvis Fredning, betegnedes af Collin som betydningsløse, og de af dem i Aarenes Løb til Ministeriet fremsendte Indberetninger om de udførte Arbejder betegnedes af Konsulenten som "absurde Postulater". Naar Østersen i den Tid, de havde haft Forpagtningen, havde formeret sig saa stærkt, skyldtes dette "de gunstige Naturforhold". Først efter, at de i 10 Aar havde ført Proces mod Staten, fik de ved Forlig udbetalt 20,000 Kr., hvilket Beløb imidlertid for en stor Del var medgaaet til Procesomkostninger. De ansaa sig derfor vedvarende for i høj Grad forurettede.

I 1876, da Forpagtningstiden var udløben, fik Handelsbanken i København Forpagtningen, vedvarende med *Kuhnert* og *Paulsen* som Forretningsledere. Banken bød 240,000 Kr. aarlig for Forpagtningen, og denne blev den tilslaaet for 10 Aar.

Driften fortsattes derefter med *Struer* som Udgangspunkt af de nævnte to Mænd, men det viste sig snart, at Banken havde gjort en daarlig Forretning. Fra 5½ Miljon Østers det første Aar sank Udbyttet allerede næste Aar (1877-78) til 3½ Miljon, men det var dog endnu i 1879-80 2,875,130 Stykker.

Ved Tillægskontrakt af 7. Septbr. 1880 fornyede Handelsbanken Forpagtningen for Femaaret til 1886. Men nu var det først, det gik galt. Allerede i 1880-81 var man nede paa ca. 1½ Miljon Østers, næste Aar gik man op til 2, men derefter sank Udbyttet til 1¾, til 1⅓

og til under 1 Miljon i de to sidste Aar. Forpagtningsafgiften gik ned til ca. 70,000 Kr.

Om Grunden til den stærke Nedgang, som efterhaanden fandt Sted, var der delte Meninger. De tidligere Forpagtere paastod, at der af deres Eftermænd, skønt disse var under stadigt Tilsyn af Collin, var bleven fisket altfor stærkt, og Dr. phil. & jur. & sc. *C. G. Joh. Petersen*, som fra 1905 overtog Tilsynet med Østersfiskeriet efter Collin og derhos blev Direktør for den danske biologiske Station, har senere givet dem Medhold, idet han i en Beretning for 1907 til Landbrugsministeriet udtaler, at den gradvise Nedgang fra 1873-74 til 1885-86 "aabenbart betegner, at man har fisket saa meget af den gamle, rige Bestand, at det kan mærkes". Men Dr. Petersen tilføjer:

"Imidlertid blev den ikke udtyndet i den Grad, som Tabellens Tal [der findes vedføjet] synes at vise; thi i Handelsbankens Betingelser findes en Paragraf (§ 3), hvori det bestemmes, "at de Banker, som ikke er i Stand til at give et Udbytte af 1000 Stkr. fuldmaals Østers daglig med en med 4 Skrabere vel udrustet Baad ved gunstig Lejlighed, fredes under hele den paagældende Fiskesæson". Denne Bestemmelse, der synes at være bleven meget strengt overholdt, udelukkede efterhaanden Forpagterne fra at fiske paa meget store Strækninger, saa at de tilsidst ikke engang kunde fiske det Antal, for hvilket der ubetinget skulde betales, nemlig 150,000 Stkr".

Østersfiskeriet fredes i 4 Aar og bortforpagtes paany.

Disse Forhold havde til Følge, at Finansminister *Estrup* den 5. Marts 1885 i Folketinget indbragte et Lovforslag, gaaende ud paa, at alt Østersfiskeri i Limfjorden skulde indstilles for en 5-aarig Periode. Forslaget vedtoges, men dog saaledes, at Fredningen kun kom til at vare i 4 Aar (fra 1886 til 1890).

Fra 1890-91 bortforpagtedes Østersfiskeriet i Limfjorden paany, denne Gang til Nordmanden *H. H. Tønning* og Apoteker *Teilmann Fris*, Nykøbing. Forpagtningstiden var 5 Aar, og der fiskedes det første Aar 586,648, det sidste 890,572 salgbare Østers. I Afgift betaltes fra 17,599 til 32,264 Kr. det sidste Aar.

Fra 1895-96 overtog *Tønning* alene Forpagtningen, atter for 5 Aar. Han fiskede omkring 1 Miljon salgbare Østers aarlig og betalte ca. 35,000 Kr. i aarlig Afgift.

Fra 1900-01 overtog *Halse*, Nykøbing, samt *Brinck*, *Mar. Jensen* og *G. H. Spellerberg*, alle af Skive, Forpagtningen. De fiskede det første Aar 1,009,547 Stkr., og Udbyttet af salgbare, fuldvoksne Østers steg i den 5-aarige Periode til 1,238,846 i det sidste Aar. Afgiften androg aarlig fra 63,540 til 72,504 Kr. De havde Forpagtningen til 1910²).

² De i det foregaaende givne Oplysninger ang. de forskellige Forpagtere og Antallet af de af dem fiskede Østers er hovedsagelig hentede fra Dr. C. O. Joh. Petersens Beretninger.

1910 overtoges Forpagtningen af Limfjordsøsters-Kompagniet, *Chr. D. Lunn* og Skibsmægler *Fr. L. Knakkegaard* i Nykøbing. De havde ved Forpagtningens Overtagelse paataget sig at fiske og sælge 2-3 Gange saa mange Østers aarlig, som der hidtil i en meget lang Aarrække havde været fisket og solgt fra Limfjorden.

I Aarene umiddelbart forud for 1910 var der af Biologisk Station foretaget en omhyggelig Undersøgelse af Østersbankernes Bestand, og denne Undersøgelse havde givet til Resultat, at Bankerne ikke blot "kunde taale" men at de "trængte til" en meget stærkere Drift af Fiskeriet. Derimod stod det, som *Chr. D. Lunn* oplyste i en af ham i Februar 1916 til Direktionen for den danske biologiske Station indgiven Indberetning, som et aabent Spørgsmaal, hvilken Indflydelse den planlagte Drift af Østersfiskeriet efter en delvis ny Metode vilde faa paa Bankerne og deres Bestand samt om den planlagte Driftsform vilde vise sig praktisk.

Resultatet af Fiskeriet maa for de første 5 Aars Vedkommende siges at have været udmærket godt. Der solgtes i Aarene 1910-15 i Følge den ovennævnte Beretning 3,250,000 Østers det første Aar, 3,656,000 det næste, og derpaa henholdsvis 3,936,000, 3,833,000 og 3,852,000. Samtidig genudlagdes i den nævnte Periode 823,000 Østers. Kontrakten hjemlede Forpagterne Ret til at opfiske og bruge i den nævnte 5-aarige Periode ca. 20 Milj. Østers, og man var naaet til ca. 19 Milj., idet 335,000 var anvendt paa anden Maade. Nedgangen fra 1912-13 til 1913-14 tilskrives den kolde Sommer 1913.

I 1915 udtraadte *Fr. L. Knakkegaard*. I 1920 døde *Chr. D. Lunn*. Den nuværende Domæneforpagter *Villars K. Lunn* blev derefter Eneforpagter. Han var indtil 1914 Ejer af Tornvedgaard pr. Jyderup, men blev fra sidstnævnte Aar ansat ved Østerskompagniet.

I de senere Aar har Østersbestanden været i stærk Aftagende og Fiskeriet har givet et stadig ringere Udbytte. Man har derfor i de sidste Aar taget sin Tilflugt til Udsættelse af hollandsk Østersyngel.

Af Anmærkningerne til Finansforslaget for 1925-26 fremgaar det, at den aarlige Forpagtningsafgift i Henh. til Forpagtningskontrakt af 21. Septbr. 1920 beregnes procentvis af Nettoudbyttet, nemlig med 50 pCt. af de første 100,000 Kr. og 70 pCt. af det overskydende Beløb, dog mindst 50,000 Kr. aarlig. Paa Grund af den stadige Tilbagegang for Østersfiskeriet har det imidlertid været nødvendigt at ophæve Bestemmelsen om Minimumsgrænsen for den aarlige Afgift. Denne bestaar derfor fremtidig i de ovennævnte Procentdele af Nettoudbyttet.

I Følge Forpagterens Regnskab for 1922-23 udgør Statens Andel i Nettoudbyttet, som er ført til Indtægt paa Finansloven for 1925-26, 26,153 Kr., hvortil kommer et Restafdrag for 1921-22 paa 20,000 Kr., saa hele Indtægten det nævnte Aar er budgetteret med 45,000 Kr.

I Anmærkningerne til Finansforslaget for 1926-27 staar anført, at der i Følge Regnskab for 1924-25

tilkommer Staten fra Østersregalet 35,230 Kr. Det siges derhos, at da Indtægten af Østersregalet ikke med nogen Sikkerhed kan budgetteres, er der paa Finansforslaget opført et rundt Beløb af 50,000 Kr.

Videre hedder det: Regnskab for 1924-25 udviser en Udgift paa 320,338 Kr. (hvilket Beløb er anvendt til Indkøb af hollandsk Østersyngel i 2 Aar). Naar Udgiften paa Finansforslaget kun er opført til de sædvanlige 400 Kr., skyldes dette bl.a., at man ønskede at afvente Resultatet af det første Forsøg paa Udplantning af hollandsk Østersyngel forinden Forslag stilledes om Bevilling til yderligere Indkøb af udenlandsk Yngel.

Endnu skal tilføjes, at Forpagteren forrenter det til Indkøb af Østersyngel anvendte Beløb i Forpagtningstiden. Naar han fratræder skal han aflevere et lige saa stort Kvantum Yngel som det af Staten indkøbte, og har derfor stillet Sikkerhed.

De forskellige Fangstmaader.

Til Østersfiskeriet anvendtes i de første Aar af Forpagterne Briler, et lettere Redskab, som nærmest egner sig til Anvendelse paa Steder med lav Vandstand. Fra 1861 gik man over til at anvende Skrabere, der af *H. Krøyer* beskrives som bestaaende af en Jernramme i Form af en meget langstrakt Rektangel, forsynet fortil med en Jernbøjle, hvori et Reb anbringes, og bagtil med et Net, som danner en Pose. Skraberen nedsænkes paa Bunden og slæbes efter Baaden, saa den river med sig, hvad den møder, og optager dette i den efterfølgende Pose. Det var ved Benyttelse af dette Redskab, at det danske Fiskehandelselskab i Perioden 1871-75 opnaaede det store Resultat. Imidlertid havde allerede Professor *Eschricht* i sin Indberetning til Ministeriet af 1860 gjort opmærksom paa, at der i *Harrevig* paa *Sallingkysten* i de første Aar efter Østersens Opdagelse havde været rig Østersfangst, men efter at de private Fiskere havde begyndt at fiske med Skrabere, var Mængden "aftaget meget betydelig", og senere er det ved den af *Jonas Collin* efter Fredningsperioden 1886-90 indførte Fangstmetode med Dykker fastslaaet, at han betragtede Skraberen som et Redskab, der let kunde gøre Fortræd.

Ved den Forpagtningskontrakt, som under 7. December 1889 blev indgaaet mellem Finansministeriet og *Hans Holmboe Tønning*, der paa dette Tidspunkt var Driftsbestyrer for Østerskompagniet "Norge", ang. Forpagtning af Østersfiskeriet i Limfjorden, hedder det i § 4:

"I Limfjorden er al Skrabning af Østers ubetinget forbudt, og disse maa der kun optages ved Dykkere eller ved Anvendelse af Brile".

Det var derhos forbudt Forpagteren at optage østers, der var saa smaa, at de kunde gaa igennem en Cirkelring, der indvendig holder 3 danske Tommer i Diameter. Det hedder derhos i Kontrakten: Optages slige Undermaalsøsters ved en Fejltagelse, skal de

straks udlægges igen. Anholdes de af Kontrollen i Land, er Forpagteren forpligtet til snarest mulig under Kontrollens Tilsyn at udlægge dem paa passende Steder, og er derhos forpligtet til at betale Bøder fra 4 til 25 Kr., som af Ministeriet dikteres ham.

Dog maatte avledygtige Undermaalsøsters optages til Anvendelse som Moderøsters i Bassinerne.

Ved denne Kontrakt var indtil videre Struer betegnet som Depotsted for hele Limfjorden. Dog stilledes det Forpagterne i Udsigt, at de, om de ønskede det, kunde faa Depotet henlagt til Nykøbing.

- Ved en Tillægskontrakt af 16. og 20. Septbr. 1893 indførtes der enkelte Ændringer i Kontrakten. I Stedet for en Cirkelring af 3 Tommer indvendig Diameter skulde der nu til Maaling af Østers anvendes et rektangulært Maal af henholdsvis 8 og 3 Centimeter indvendige Dimensioner. Derhos tillades Skrabning af Østers dels i Nissum Bredning, dels paa Blødebanks i de øvrige ikke særlig fredede Dele 10 Dykkerfartøjer maatte der derhos paa Ødedage, hvor Dykning var udelukket, foretages Skrabning, men denne skulde ske under Opsigt af Kontrollen.

Ved Tillægskontrakt med Tønning af 9. Maj 1894 blev Antallet af Skrabebaade i Nissum Bredning forhøjet til 5.

Ved næste Forpagtningskontrakt blev i Henhold til Konditionerne de ovenfor omhandlede Bestemmelser vedrørende Skrabning fastholdte. I øvrigt skulde Fiskeriet foregaa ved Dykker eller ved Briling. Nykøbing betegnes nu som Depotsted.

I de 20 Aar, hvor Forpagtningen indehavdes, først af Tønning og Teilmann-Friis, derefter i 5 Aar af Tønning alene, og fra 1900-01 til 1910 af Brinck, Mar. Jensen, Halse og Spellerberg, blev der, som allerede omtalt, ikke fisket stærkt, kun i enkelte Aar noget over 1 Miljon Østers, og Anvendelsen af Skraber var stærkt begrænset. I Løbet af disse 20 Aar voksede Bestanden stærkt, hvad saa end Grunden har været.

I September 1910 paabegyndtes Fiskeriet af Forpagterne Christian D. Lunn og Knakkegaard. Herom foreligger der som omtalt Beretninger fra den førstnævnte til Direktøren for den danske biologiske Station af Februar 1916. Som allerede nævnt gik Udbyttet under de nye Forpagtere, efter at der, som det hedder i Forpagternes Beretning, ”i mange Aar saa godt som ikke var skrabet”, stærkt i Vejret. Der fiskedes i det første Aar 3,370,000, hvoraf 100,000 var brilede, Resten skrabe. I 1912-13 fiskedes 4,286,000, udelukkende ved Skrabning. I alt blev der i de 5 Aar fra 1910 til 1915 i Følge Forpagternes Indberetning skrabet 18,742,000, optaget med Dykker 755,000 og brilet 140,000, i alt 19,632,000, eller 234,000 mindre end der i alt var fisket. Disse 234,000 var mindre Østers, som først var tagne fra, men som senere blev solgt sammen med de store Østers i Perioder, hvor det var vanskeligt at skaffe Østers nok.

I de to første Aar blev der brilet, men derefter blev dette Fiskeri i det væsentlige opgivet som mindre heldigt.

Dykningen, der i Følge Beretningen laa ganske udenfor Forpagternes Plan, ”blev paabegyndt i Vinteren 1914, hvor der i 8 Maanedere blev arbejdet med en Dykker for at forsøge Muligheden af at genindføre denne Driftsform, saaledes som af Landbrugsministeren ønsket”. Chr. D. Lunn skriver i sin Beretning herom:

”Det fremgik af dette Forsøg, at det vel var muligt at anvende Dykkere ved Fiskeriet, men at det var dyrt og upraktisk, og efter at der i Sæsonen 1914-15 og Sæsonen 1915-16 har været arbejdet med 3 Dykkerbaade, er dette Resultat kun traadt saa meget tydeligere for Dagen. Dykkeren er i alt for høj Grad afhængig af Vejrforholdene, idet Arbejdet umuliggøres ham ikke blot af den øjeblikkelige Storm, men i endnu højere Grad af det uklare Vand, der er Resultatet af enhver Storm. At dette gør Dykkeriet dyrt, er dog af mindre Betydning, fordi det udgør en forholdsvis lille Part af det samlede Fiskeri; langt vigtigere er det, at Udbyttet af Dykningen er saa variabelt, at det bliver Forpagterne næsten umuligt at regulere Fiskeriet og til enhver Tid skaffe det nødvendige Kvantum Østers . . .”

”Der er intet til Hinder for, at der ogsaa i Fremtiden kan dykkes for at udnytte Østersen paa de Steder, hvor der ikke kan skraves, men Dykningen maa ikke have det Omfang, at den faar væsentlig Betydning for Østershandelen, fordi det i for høj Grad vil skade den hele Sag. Skrabematerialet bør derfor udvides”.

Dette er det formentlig ogsaa blevet, og Udbyttet naaede i 1915-16 sit Højdepunkt med over 5½ Miljon. Siden er det gaaet stærkt tilbage, i 1922-23 var det 2½ Miljon, og derefter er det yderligere svundet ind, saa at Østersfiskeriet i det sidste Aarstid i det væsentlige har ligget brak.

Det paastaas dog, at der i Aar vil blive en Del Østers

(Sluttes i næste Aargang).

(Historisk Årbog for Thisted amt 1926, side 166-178)